

## KIBRIS TÜRK TOPLUMUNUN KAPANMASINDA TÜRK DESTANLARININ ROLÜ

The Role of Turkish Epics on the Isolation of Turkish Cypriot Community

Ejdan SADRAZAM\*, Şevket ÖZNER\*\*

**Özet:** 1955 sonrası Kıbrıs Türk Toplumunu bir yandan EOKA örgütünün yarattığı dehşetini kapama istemini doğurması, bir yandan da TMT'nin toplum üzerinde denetimi sağlamak amacıyla kapama teşvik etmesi sonucunda özgün toplumsal bilinç gelişmiştir. Bu bilinci destekleyen, mitsel kaynaklarla bağlantısı, rejimin demokratik olmayan karakterinde ne gibi meşrulaştırma rolü üstlendiği bildiri boyunca araştırılmaya çalışılmaktadır. Araştırma 1955-74 arası basın taranarak, elde edilen verilerle desteklenmiştir.

**Anahtar kelimeler:** Mit, Ulusalılık Söylemi, Türk destanları, TMT

**Abstract:** After 1955, Turkish Cypriot community developed a unique social consciousness as a result of EOKA terror and TMT's encouragement for isolation in order to control the community. Legitimation of this antidemocratic regime and relationship with epic sources is studied throughout the research. This research has been supported by scanning the press of that period (1955-74)

**Key words:** Epic, Discourse of nationalism, Turkish epics, TMT

### İktidar Teknolojisi olarak Mitselleştirme: Kıbrıs Türklerinin Uluslaşması Sürecine Türk Destanlarının Etkileri

Toplumsal yaşamın önemli göreneklerinin ve düşünce tarzlarının az çok bir yansıması olan edebiyat ürünleri, bu ürünlerin ortaya çıktığı çağda insanların hayal gücünü beslemekte, eylemleri için dikkate alınması gereken bir zemin sunmakta veya toplumsal potansiyelin harekete geçirilmesi için bir uyarım sağlamaktadır. Bir dönemin edebi kaynakları insanların dünyaya bakışını, eylemlerini, moral değerlerini şekillendirecek ideolojik bir birikimi sağlamakta ve toplumsal düzenin idealleşmesine kayda değer etkide bulunmaktadır. Bazı eserler çağı ile sınırlı

---

\* Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

\*\* Yrd.Doç.Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

kalmayan etkilere sahip olabilmekte, çağ aşarak farklı bağlamlarda etkilerini sürdürmeye devam etmektedir.

Geçmişte paylaşılan değerler, birlikte yaşanan zor olaylar, ortak başarılar; bugün ve gelecekte bir ulusun yaşadığı ve yaşayacağı olayları, tasa ve endişeleri, güçlükleri birlikte aşabileceği, sevinçleri birlikte yaşayabileceği izlenimi yaratmaktadır. Ne var ki kökene ilişkin geri çağırılmalar ulusçuluk hareketinin ortaya çıkmasından çok önceleri de kullanılıyordu. Hayatın neden böyle olduğunu, nasıl böyle olduğunu anlatan tinsel öyküler olarak mitlere neredeyse tüm dinlerin kökene veya yaratılışa ilişkin meşrulaştırma kaynakları arasında göndermeler vardır. Örneğin Sümer tabletlerinde, Tanrı Enlil'in yeri ve göğü birbirinden ayırdıktan sonra adının konduğundan <sup>1</sup>, Hesidos'un Thegoia'sında bütün tanrıların Gaia'dan -topraktan türediklerinden, <sup>2</sup> Eski Ahit'te ise Tanrının Âdem'i topraktan yarattığından ve burnuna yaşam soluğunu üfleyerek ona can verdiğinden <sup>3</sup>, bahsedilmektedir. İnsanın nereden geldiğini ve nereye doğru yol aldığına mitsel bir izahı, aynı zamanda o dine inananların yaşam yolculuğu sırasında neler yapması veya yapmaması gerektiğini dışa vurmakta, diğer bir anlatımla inananları kutsal amaç için görevlendirmektedir. Yine, 11. yüzyılda Avrupa'da kan soyluluğunun oluşmaya başladığı sıralarda kökene ilişkin kaynaklara başvurulduğunu görmekteyiz. Soylu sınıfının oluşumu ile yaygınlaşan ve gelişen köken öyküleri, aynı zamanda pek çok destanın da konusunu oluşturmaktadır. Bu destanların işlevleri, geçmiş güçlerle ya da ataları ile bağlantı kurulmasını, kutsal geçmişin gücünü, ondan türeyenlere aktarılmasını sağlamaktı. <sup>4</sup> Ortaçağ düşünürleri bu nedenle zamanın başlangıcı olarak bildikleri Âdem ile Havva'nın cennetten kovulmalarına değin gerilere giderek soyluluğun kökenini araştırmayı bir adet haline getirmişlerdi. <sup>5</sup> Kuşkusuz, bu çabanın toplumsal işlevlerinden biri de politiktir ve hâlihazırda yönetici konumda olan ve üstün bir soydan geldiğini iddia edenlerin, diğer insanları yönetmeye hakları olduğunu meşrulaştırmaktaydı. Demek ki geri çağırılmaların önemli nedenlerinden biri de yaşanan toplumsal koşulları meşrulaştırmak için tarihte bir dayanak noktası bulmak/oluşturmak ve bu yolla bugünü etkilemektir.

Geriye çağırmanın zemininde, geri çağırımı gerekli kılacak toplumsal koşullar; geri çağırımı sağlayacak ve onu kullanabilecek bir mekanizma ve yine geri çağırmanın gereklerine hizmet edebilecek materyalin varlığı gereklidir.

Çağdaş ulusalcı söylem içerisinde arkaik eserlerin geri çağırılmaları çoğu kez bilinçli ve devlet eli ile yürütüldüğünde ise sistematiktir. Ulusalcı söylemin kullandığı destanlardan en önemlileri kuşkusuz, ulus olarak tanımlanan toplumsal bütünü

<sup>1</sup> S.N. Kramer, Tarih Sümer'de Başlar, çev. Muazzez İlmiye Çığ, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995, s. 68.

<sup>2</sup> Ezra Erhat, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 115

<sup>3</sup> Eski Ahit, Tekvin, Bab2, ayet 7

<sup>4</sup> Michael Borgolte, «Avrupa'dan Hikayeler ve Troia- Ortacağ'daki Mit», Çev.S.Bulguriu, Düş ve Gerçek -Troia, İstanbul, Homer,2001, s.195

<sup>5</sup> B. Robards, The Medieval Knight at War, Londra, Tiger Books.1997, s. 81

kökenine ilişkin olanlardır. Kökenin tesciline, yaşanan birliğin meşru zemini gözüyle bakılmaktadır. Edebi veya bilimsel beklentilerden çok, politik yönelimler ön plandadır ve onlar aracılığı ile bir halkın ortak hareketini sağlayacak güçlü bir potansiyel yaratılması hedeflenmektedir. Bu amaçla destanlar insanların içinde bulunduğu ve yaşadığı günlük yaşamın fantastik bir anlatımı olarak yeniden üretilirler; günlük yaşamın doğrudan bir sonucu değildirler, ama onu düzenlemeye, biçimlendirmeye çalışanlar için önemli araçlar sunmaktadırlar. Bu nedenle, geri çağırmanın etkilerini anlamak amacı ile başvurulacak çözümler, destanların içerisinde doğdukları toplumsal koşullardan önce geri çağırıldıkları çağın toplumsal koşullarıyla örtüşüp örtüşmediği ile değerlendirilmelidir.

### a. Toplumsal Koşullar

1 Nisan 1955'te Kıbrıs Helenleri, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı amacı ile daha önce diplomatik yollardan sürdürdükleri mücadelelerini, yeni bir boyuta taşıdılar. Kurdukları EOKA (Kıbrıs Mücadelesi Helen Örgütü) adlı örgüt aracılığı ile ilhaka karşı olan Kıbrıslı Rumlara, İngilizlere ve Türklere karşı şiddet ve teröre başvurmaya başladılar. Yüzlerce insanın ortadan kaldırılması ve toplumlar arası çarpışmalar böylece kaotik bir ortamın oluşması için yeterli oldu. Kaotik ortam o güne kadar birlikte yaşayan Türk ve Rum sıradan insanları, birbirinden ayırıştırıyor, daha fazla bir arada yaşama olanağını ortadan kaldırıyor. Korku ile örülen bir yaşam dokusu içerisinde, korku ile beslenen ve korkuya karşı korku salarak var olmaya çalışan bir nesil yetişmeye başlıyordu. Türkleri koruma sorumluluğunu üstlenmek amacı ile Temmuz 1957'de<sup>1</sup> kurulan TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı), EOKA'nın karşı kutbu olarak başlattığı provokasyon eylemleri ayrışmanın hızlanarak artması ile sonuçlanıyordu. Gerçekten de 1958 yılına gelindiğinde Kıbrıs'ın çeşitli kentlerinde ve bölgelerinde meydana gelen çatışmalar<sup>2</sup> başta Lefkoşa olmak üzere çeşitli kentlerin Türk ve Rum bölgeleri olarak bölünmesine ve yaşamın barikatların gerisine çekilmesine neden olacaktı. Türkler, can güvenliklerini sağlayabilmek amacı ile Türk nüfusun yoğun olduğu bölgelere göç ediyor; TMT de Türk toplumu üzerindeki denetimini daha kolay sürdürebilmek ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı karşısında ortaya atılan taksim savını daha kolay savunabilmek amacı ile göç hareketini destekliyordu. Türkiye, Kıbrıs'taki etkinliğini artırmak amacı ile bir yandan göç hareketini, bir yandan da İngiliz yönetimi altında Türk toplumu'nun idaresini yürüten ve ikinci bir iktidar odağı haline gelen TMT'yi askeri açıdan destekliyordu. Adadaki 1960 "Kıbrıs Cumhuriyeti" düzenlemeleri ile iki toplum arasında bir "normalleşme" süreci yaşanmış

<sup>1</sup> Editörün Notu; TMT Kasım 1957 tarihinde Rauf R. Denктаş, Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından kurulmuş, Türkiye'yle yapılan görüşmeler sonrasında Türkiye'nin fiili desteğiyle TMT'nin ilk Bayraktarı olan Ali Conan kod isimli Alb. Ali Rıza Vuruşkan adada göreve başlamıştır.

<sup>2</sup> Charles Foley. Legacy of Strife, Baltimore: Penguin, 1964, s. 119-21

ve Türkler bazı köylerine geri dönmeye başlamışlarsa da<sup>3</sup> Türk toplumu üzerinde TMT'nin politik ve ideolojik etkisi ortadan kalkmış değildi. TMT faaliyetlerini gizli olarak devam ettiriyordu.<sup>4</sup> Makarios'un 1963 Hükümet Darbesi (21 Aralık 1963 tarihli ve Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen Rum saldırıları) sonrası yeryüzüne çıkan TMT gücünü kullanarak iki toplumun ayrışması için çabalarını derinleştirdi. Sonuçta Kıbrıs Türkleri ada yüzölçümünün %3'ünü oluşturan anklavlar içerisinde yaşamak zorunda bırakıldılar. Göç ve kapanma sonrasında Türk toplumunun büyük bir bölümü üretimden koparılmış, yardımlarla yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmıştı.<sup>5</sup> 1963 sonrası TMT ada yüzeyine dağılmış anklavlar arasında koordinasyonu sağlayacak görece merkezi bir yapı oluşturmayı başararak, halkın genel yaşesinin dağıtımını işlevini de üzerine aldı. Bu döneme, göç, kapanma ve askerleşme koşullarının yarattığı, yaygın sınıf-dışı kitleler, politik mücadelelerin durgunlaşması -depolitizasyon ve toplumun militaristleşmesi damgasını vurmuştur.<sup>6</sup>

Kurulan bu düzen ne denli militaristleşmiş, zor gücünü elinde bulundurmuş olursa olsun rızaya sahip olmadan varlığını çok uzun sürdürmesi mümkün değildi. Bu nedenle yaşanan bu sürete ideolojik olarak meşru bir zeminin oluşturulması zorunlu görünüyordu. Kasım 1957 tarihinde kurulan ve Ağustos 1958'den sonra Seferberlik Tetkik Kurulu ile bağlantılı ve özel harp eğitimi almış subaylar tarafından yönetilen TMT<sup>7</sup> meşruluğun kaynağını 1930'lu yıllardan itibaren Kıbrıs Türk aydınlarını etkisi altına alan Türk ulusçuluğunu tabana, geniş halk kitlelerine yaymakta buldular. Anklavların oluşumu, tüm toplum üzerindeki bilgi akışının denetimini TMT'nin eline geçirmesine olanak veriyordu ve bu avantaj sonuna kadar kullanılacaktı. Ne var ki Türk ulusçuluğunu tabana yaymak ve anklavlar içerisinde iktidarın meşruluğunu sağlamak için yöntemsel olarak elde çok az seçenek vardı. Örneğin bu çaba bir toplumsal uzlaşısı sonucunda gerçekleştirilemezdi. Çoğunluğun seçimine/tercihine dayalı bir meşrulaştırma uygulanacak politikaların kabul edilmesi de diyebiliriz, demokratik söyleminin başlıca özelliğidir. Bireylerden beklenen, farklı düşünseler dahi çoğunluğun kararına saygı göstermeleri ve karara uyumlu davranmalarıdır. Oysa barbarlık ve vahşetin dayattığı<sup>8</sup> fiziki kapanma ve siyasal iktidarın özendirildiği

<sup>3</sup> Mehmet S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır, Ankara: Türkar yayınları, 2000, s. 172

<sup>4</sup> Halil Sadrazam, «Türk Mukavemet Teşkilatı» İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Tarih-Kıbrıs Sorunu Cilt II, Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi, s.57-94, s.59

<sup>5</sup> Bu dönemde 25,000 göçmen, 23,500 işsiz ve 7,500 kayıp ailesi toplam 56,000 kişi çeşitli yardımlarla yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmıştı. 1960 yılında Türk Toplumunun nüfusunun 104,320 kişi olduğu düşünülürse konunun önemi daha iyi anlaşılabilir. Bkz. Seyit Yolak, 1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri, Lefkoşa: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1989, s.69

<sup>6</sup> Ejdan Sadrazam, Kıbrıs Toplumsal Kuruluşunun Tarihsel Gelişimi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1993, s.12

<sup>7</sup> Niyazi Kızılyürek, Milliyetçilik Kısacasında Kıbrıs, İstanbul: İletişim yayınları, 2002, s.244-52, Ahmet An.Kıbrıs Nereye Gidiyor?, İstanbul: Everest yayınları, 2002, s.6

<sup>8</sup> 1957 sonrasında gazetler sık sık EOKA tarafından, sırf Türk oldukları gerekçesi ile pusuya düşürülen insanlarla ilgili haberlerle doludur. Örneğin 5 Ağustos 1958 tarihli Halkın Sesi gazetesi Templos (Zeytinlik) köyünden çıkışta pusuya düşürülenlerin haberini barbarlık ve vahşet olarak vermektedir.

kapatılma süreçleri yaşanırken demokratik söylemin çoğunluğun seçimine dayalı bir meşrulaştırmaya başvurması mümkün değildi. Kıbrıs Türk toplumunun militaristleşmesi Türk ulusçuluğunun yayılmasına olanak sağlasa da harekete geçirici, meşrulaştırıcı veya birlik sağlayıcı düşünsel bir zemin olmadıkça, yetersiz kalacağı ortadaydı. Yine Kıbrıs Türklerinin ağırlıklı çoğunluğunu geleneksel yaşamlarını sürdüren köylü kitlelerinden oluşması ve fiili koşulların dayattığı ivedilik, kuramsal akıl yürütmelerin kısa sürede ikna yolu ile benimsetilmesine olanak vermiyordu. Bu nedenle demokratik olmayan ilkel bir yöntemle; halk içerisinde geçmişe dayanan bir mitosun yeniden canlandırılmasına başvuruldu. Mitos, ne soğuk bir ütopya olarak ortaya çıkan siyasal bir ideoloji ne de kuramsal akıl yürütme olarak değil, bir halkı birleştiren, kolektif iradenin örgütlenmesini sağlayan somut bir fantezinin yaratılması olarak ele alınabilir.<sup>9</sup> Burada öncelikle kolektif iradenin zayıfladığı, dağıldığı, tehlikeli ve korku verici bir çöküşe uğradığı ve onu bir merkezde yeniden toplanması ve güçlendirilmesi gerektiği varsayılmaktadır. Diğer bir anlatımla mitos somut ve akılcı ereklere yöneltilecek ve kaynağında yepyeni bir biçimde oluşturulabilecek kolektif bir irade değildi. İşte, geri çağırmanın önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Aksi halde, bir geri çağırımdan değil, bir yaratımdan söz etmek zorunda kalacaktır.

## b. Toplumsal Mekanizma

Bir mitos etrafında oluşacak algı birliği, tarih öncesine ait olanla güncelin uyumunun izlerini taşır. Arkaik ile avangart olanın özgül bir buluşmasını/uyuşmasını sergiler. Böylesi bir buluşma hem tarihsel ve hem de toplumsal koşullara bağlı olarak ortaya çıkan bir mekanizmanın/ yapının varlığını gerektirir<sup>10</sup>. Bu yapının tarihsel rolü kendinde bireylerin kendi için topluluğa dönüşümünü sağlamaktır. Ulusalçılık kendini, tarih hakkında bir yorum ve bu yoruma bağlı olarak öngörülen pratikler üzerine konumlandığı için<sup>11</sup> de kendinde bireylerin kendi için topluluğa dönüşümünü, topluluğu başkalarından ayırt edici özellikleri üzerine, bir tarih inşa ederek gerçekleştirmeye çalışır. Kıbrıs Türkleri için TMT'nin kurumsal mekanizma olarak bu işlevi üstlenmesi, Türk ulusçuluğu'nun Türkiye'nin kurtuluş mücadelesi sırasında ve sonrasında oluşturduğu tarih bilinci ile olanaklı değildi. Kemalizmin, kendi yaşam alanı olarak belirlediği misak-ı milli sınırları dışında kalan Türk diasporası için, hem ideolojik ve hem de politik bir ön hazırlığı yoktu. İlk kez Kıbrıs'ta bu sınırların ötesinde bir harekete girişiyordu ve yaşananlar, ivedi olarak bir birliğin kurulmasını dayatıyordu. Bu koşullar altında "kurtarılarak ulusal bünyeye dahil olacak"<sup>12</sup> Kıbrıs'ta Pan-Türkizm'den devşirme simge ve düşüncelerin bir mitselleştirme aracı olarak

<sup>9</sup> George Sorel, Reflections on Violence, Collier Books, 1950,s. 133-5.

<sup>10</sup> Terry Eagleton,Estetiğin İdeolojisi, Çev. Bülent Gözkan v.d., Ankara:Doruk Yay,s.393.

<sup>11</sup> Erol Güngör, Kültürel Değişim ve Milliyetçilik, İstanbul: Ötügen Yayınlan,1980,s.78.

<sup>12</sup> Kızılyürek, s.244.

kullanılması belki de bir zorunluluk olmuştu. Zaten Kemalizmin pragmatik yapısı, bu temaların eklemelenmesini önleyecek bir korunma kalkanı da geliştirebilmiş değildi.

Türkçülük akımı içerisinde etkin bir yeri olan Ziya Gökalp için de ulusçuluk "şuuraltı olanı sınırlandırmaktı"<sup>13</sup>, diğer bir deyişle bu ara dönem boyunca çekinik kalan Türk kimliğinin yeniden canlandırılmasıydı. Ona göre ulusal tarihin amacı halkı yönlendirmektir. Bu tür tarih, ekonomik ve siyasi açıdan arzulan bir geleceğe yönelik değerlerle yüklüydü ve pedagojik bir niteliğe sahipti. Geri çağırımının gerekli olduğu koşullar, topluluğun layık olduğu, katlanması gereken bir durum değildi ve mitos aracılığı ile tarihte bulunan/bulunacak dayanak noktası, bunun böyle olmadığını kanıtlamak içindi. Bu yolla hür bir ulusun parçası olan Kıbrıs Türkleri için sömürge yönetimi, bir tür olağanüstü durum, önceki ve sonraki özgürlük çağı arasında geçici ancak katlanması gereken bir ara<sup>14</sup> olarak algılanmaya başlanacaktı. II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan dekolonizasyon çağı boyunca, istikrarlı, sürekli bir kültürel gelenekten yoksun bırakılan sömürgeleştirilenler, kendi geleneklerini giderek icat etmeye zorlanırken Kıbrıs Türkleri Türk ulusçuluğunun içerisine çekilmekle, böylesi bir yeniden inşa değil, yeniden canlandırma yaşadıklarına inanacaklardı.

Halk içerisinde geçmişe dayanan bir mitosun canlandırılması, mitosun kabullenebilecek bir değerler dizgesinin varlığını gerektirdiği gözden uzak tutulmamalıdır. Diğer bir anlatımla mitosun geri çağırımına elverişli düşünce ve davranış alışkanlıkları üzerine inşa edilmeyen her zorlama, kitleler tarafından benimsenmesi kolay kolay olanaklı olmayacak, alıcı uygun olmadığı için bazen de ters tepecektir. O halde Kıbrıs Türkleri, geri çağırımı olanaklı kılacak düşünce ve davranış alışkanlıklarına hâlihazırda sahip miydiler? Bu sorunun yanıtını geri çağırım yapılacak mitosun altyapısı ile Kıbrıs Türklerinin düşünce alışkanlıkları arasında bir koşutluk arayarak bulabiliriz. TMT'nin kendine simge olarak aldığı bozkurt yardımı ile geri çağırımına uğrayacak Türk destanları, ortaya çıktığı çağlarda Şamanizmin etkisi altında kalmışlardı. Şamanizm hem gizem, hem büyü ve hem de geniş anlamı ile din olan bir kültürdür. Kam olarak da bilinen ve büyücülük, tabiplik, insanlara yol gösterme ve dinle uğraşan şamanlar, iyi ve kötü olarak ayrılmış tinsel dünya ile çeşitli meditasyon yöntemleri kullanarak ilişki içerisine girmekte, onların yardımı ile günlük yaşamı şekillendirmeye çalışmaktaydı.<sup>15</sup> Yalnızca Orta Asya Türk topluluklarına özgü olmayan şamanlığın ayırt edici özelliği, yaşayan insanlarla ölmüş ataları arasında sıkı bir bağın kurulmuş olması gerçeğidir.<sup>16</sup> İlkel insan için rüyalar başlı başına bir bilmece idi. Rüyalarda benliğin bedenden ayrı, günlük yaşamdaki gibi hareket eder şekilde

<sup>13</sup> Büşra Ersanlı, İktidar ve Tarih, İstanbul: İletişim yayınları, 2003,s.88.

<sup>14</sup> 7 Mayıs,1957'de Milliyet Gazetesi'nden Peyami Safa'ya ait bir yazıyı aktaran Halkın Sesi Gazetesi, Kıbrıs'ın tarihi, coğrafi, arazi ve milliyet olarak Türk olduğunu belirterek, İngiliz Yönetimi'nde geçen yılların arazi ve olağandışı bir durum olduğunu vurguluyordu.

<sup>15</sup> Murat Uraz, Türk Mitolojisi, İstanbul:Düşünen Adam Yayınları, 1994,s.206-15

<sup>16</sup> Harun Güngör, Abdurahman Küçük, Asya'dan Anadolu'ya Taşınanlar, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1997, s.1-2

algılanmadı, ebedi uyku olarak düşünülen ölümün de benzer bir dönüşüme yol açtığı düşüncesini besliyordu. Böylece ruh inancı ortaya çıkacaktı. Bu inanç, zamanla ölümlerin ruhlarının ne olacağı sorununu doğurdu<sup>17</sup>. Şamanizm de, insanın ölümünden sonra ruhunun başka bir âleme gideceğine, orada o ruhu taşıyan insanla buluşarak dünyada yaşadığı gibi yaşayacağına, ya da ruhun başka bir yaratığa geçebileceğine, ikinci defa dünyaya dönebileceğine inanılırdı. Bazı Türk boylarında, insanların ölmeleri ile kurta dönüşeceklerine ilişkin inanç da vardı.<sup>18</sup> Bu gibi durumlarda ruhun söz konusu hayvan türünün hangisinin içinde olacağı bilinmediği için de türün tamamı koruma altına alınıyordu.<sup>19</sup> Ölenler arasında yaşanan süresince toplulukları için önemli görevler üstlenen öyle kişiler vardı ki gerektiğinde onlardan yardım istenebilirdi. Ayrıca onların kızdırılmaması da gerekirdi, çünkü kendilerine zarar verebilirlerdi. Atalarının ruhlarını onurlandırmak ve kızgınlıklarını önlemek amacı ile Göktürkler her yıl Atalar Mağarası'nda ataları için kurbanlar sunarlardı. Göktürklerden sonra oldukça geç bir tarih olan 1252 yılında,Fransa Kralı Aziz Louis ile birlikte Filistininde bulunan ve onun anılarını yazarı Joinville'in aktardığı bir olay, şaman geleneklerini sürdüren Kumanlar arasında, yaşayanlar ile ölümler arasındaki ilişkilerin ne denli dolaysız olduğunu bizlere sergilemektedir. Kumanlar ölen bir savaşçının ardından şu şekilde bir cenaze töreni yapmışlardı: “Onunla birlikte en iyi atını ve en kahraman muhafızını gömdüler. Muhafızı kabre koymadan evvel muhafız, defin merasiminde hazır bulunan Kuman kralı ile rüesata veda etti. Bunlar bir mendile çok miktarda altın ve gümüş koyarak ona şöyle hitap ettiler: Öbür dünyada benden ödünç olarak aldığımı geri verecek misin? Kuman kralı da kendisinden evvel hükümdarlık eden krala yazılmış bir mektup verdi ki, buna muhafızın kahramanca yaşadığını ve ona iyi hizmetlerde bulunduğunu ve hasletlerine mukabil iyi mükâfatlar verilmesini rica etmekte idi.”<sup>20</sup> Savaşçının öte dünyaya uğurlanırken yanına en iyi muhafızını, atını ve ödünç para alması, öte dünyanın bu dünyanın bir devamı olduğuna, orada da benzer bir yaşam sürdürdüğüne iyi bir örnektir. Ama daha da önemlisi kralın muhafız aracılığı ile öte dünyadaki kral atasına bir ileti göndermesidir. İleti, bu dünya ile diğer dünya arasında sürekli ve doğrudan bir iletişimin olduğunu ve her iki dünyanın da birbirlerini etkiledikleri inancını göstermektedir. Don değiştirme, aynı anda çeşitli yerlerde görünme, akıldan geçeni okuma, doğa güçlerine hükmetme gibi çeşitli motiflere de sahip olan Şamanizm, esnek yapısı ile daha sonra İslam inancını benimseyecek olan Türkler arasında etkisini sürdürmeye devam etmiştir<sup>21</sup>

Şamanizm'in başta ata kültü olmak üzere bazı öğeleri, Kıbrıs Türk toplumu içerisinde günümüze kadar korunabilmiştir. Bugün Kıbrıs'ta hala dede, baba, abdal

<sup>17</sup> Önder Güngör, Gelasius'un Kılıçları, İstanbul: Sarmal yayınları, 2000,s.23

<sup>18</sup> Murat Uraz, s.225

<sup>19</sup> Sigmund Freud, Dinin Kökenleri-Totem ve Tabu, Çev. Selçuk Budak, Ankara: Öteki Yayınları

<sup>20</sup> Hüseyin Namık Orkun, Eski Türk Yazıtları, Ankara:Türk Dil Kurumu yayınları, S.347-8

<sup>21</sup> Jean-Paul Roux, Orta Asya-Tarih ve Uygarlık, Çev. Lale Arslan, İstanbul:Kabalıcı Yayınevi, s.271

yatırlarına mum yakılmakta, bez bağlanmakta, onlardan kendi yaşamlarına ilişkin dilekte bulunmaktadır. Ata kültürünün en uç örneği ise iki toplum arasında yaşanan savaşlar boyunca, savaşımlara eşlik ettiği ileri sürülen, eski savaşlarda ölmüş kılıçlı askerlerin ruhları-şehidalarıdır.<sup>22</sup> Kıbrıs Türklerinin efsanelerinde de değişik mekânlarda bulunma özelliğine sahip keramet sahibi kutsal kişiler sıklıkla yer almaktadır.<sup>23</sup> Bu kişiler birden bire ortadan kaybolabilmekte, diledikleri anda diledikleri yerlerde bulunabilmekte, hastaları iyileştirebilmekte, yenen ile içilenlerin hiç tükenmemesini sağlamakta, bir namaz süresince Hacca gidip gelmekte, aynı anda değişik yerlerde bulunabilmekte, deniz üzerinde yürüyebilmekte, asaları ile yerden su çıkarabilmekte ve değişik hayvan bedenlerine bürünebilmektedirler ki, bu özellikleri ile tam da Şamanizm'in geleneği içerisinde yer alan don değiştirme inancının sürdürüldüğünü kanıtlamaktadırlar. Şamanist gizem öğelerinin varlığı ise bu öğelere dayalı bir mitosu canlandırmak için alıcı kitlelerin hazır olduğunu, daha da önemlisi, ata kültürünün kendisi geçmiş kuşaklarla yaşayanlar arasında sürekli bir geri çağırmanın zaten var olduğunu göstermektedir. Siyasi iktidar, kendi meşruluğunu sağlamak için toplumda hâlihazırda var olan bu geleneği beslemek, kendi savlan ile güçlendirmek ve kendi yararına kullanmaktan başka bir şey yapmamıştır.

Kendi tarihsel yazgısını elinde tutmayan, boyun eğmiş, güçsüz, kendinde ve isimsiz bir toplumun tebaaları kendi için bir topluma nasıl dönüşmüştü? Toplumsal gerçekçiliğin içerisinde acı çeken sömürgeleştirilmiş özne, Kıbrıs gibi, geleneksel toplum yapısının hâkim olduğu, kent kültürü ile tarihsel bilincin gelişmediği o dönemde, mitolojik düşüncenin sağladığı fantezi ve halüsinasyonla modernizme yöneltecek bir çıkış yolu bulacaktı. Anlamdan ve öznellikten arınmış mitos dünyasında Kıbrıslı Türklerin geçici, ancak katlanılması gereken bir ara dönemden kopuşu, birliği kaostan ayırmak için zorunlu olarak düzen getirici, indirgemeci şemaları gerekli kılıyordu. Göktürk devleti, 630 yılında başta hakanları Kara Kağan olmak üzere Çinlilerce esir edilmişti. Liderleri göz hapsinde tutuluyordu. Ne var ki esareti kabullenmeyen Türkler, kendi aralarında teşkilatlanarak kahraman Kürşat liderliğinde, Çin sarayını basıp Çin imparatorunu esir ederek, pazarlıkla Göktürk devletini yeniden kurmak istemişler ve baskın başarısız olmasına rağmen Türkler arasında özgürlük ateşini yakmayı başarabilmişlerdi.<sup>24</sup> Yine Kıbrıs 1570'de ölçsüz fedakarlıklar ve destansı kahramanlıklarla fethedilmişti.<sup>25</sup> Seferberlik Tetkik Kurulu tarafından Türkiye'de hazırlanan Kıbrıs İstirdat Planı ile adanın tümünün Türkiye'ye geri kazandırılması olarak gösterilen<sup>26</sup> nihai hedef tam da bu yolla gerçekleştirilebilirdi. Özgürlük ateşi ile fedakârlıklar sağlamanın yolu ise ancak tarih bilincinin kazanılması

<sup>22</sup> Nazım Beratlı, Kıbrıs Türklerinin Tarihi, Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 1995, s.175

<sup>23</sup> Eren Çakın, Tuncer Bağışkan, «Baf Yöresinden Üç Efsane», Halkbilim-48, Lefkoşa, 2000, s.112

<sup>24</sup> Yakan Cumaloğlu, «Türk Milletinin Teşkilatlanma Kabiliyeti ve KKTC'nin Temelindeki Harç Türk Mukavemet Teşkilatı», Rauf Denktaş'a Armağan, Ankara: Turan Kültür Vakfı, 2000, s. 79.

<sup>25</sup> Emircan, s. 155.

<sup>26</sup> Kızılyürek, s.248.



ile olanaklı olabilirdi. Çünkü Türk ulusalcılarına göre tarihin görevi ulusçuluk ateşini yaymaktı<sup>27</sup>.

İktidar teknolojisi olarak da değerlendirilebilecek mitselleştirme, gerçekliğin herhangi bir unsurunu, diğerinin anlamlandırıcısı haline getiren mekanizma, kuramsal olarak herhangi bir şeyin simgesel olarak bir diğer şeye dönüşebileceği bu sonsuz değişim için doğal bir durma yeri/ konumlanış sunmaktadır. Toplumsal hayatın içselleştirdiği bir özümleme olarak mitselleştirme ise doğrudan bilinçaltına seslenmektedir. Aşmayı umduğu kaosun ürünüdür ve bu nedenle kendisi de geçicidir. Ne var ki, öznenin mitos dünyasının kendisine sunduğu kimliğe bağlı kalması aracılığı ile önceki yaşamından çekilip koparılması, onun karşı karşıya bulunduğu nesnel dünyayı, kendi eyleminin bir ürünü olarak kavranmasını büyük ölçüde olanaksız kılmaktadır. Şimdi bu bireyin karşısında, bir yanda çok akılcı, anlık işlemlerinde kesinlikle mantıklı, ama diğer yanda insani öznelere kendi akılsal taşanlarından çok farklı olarak kendi kendisini düzenleyen bir sistem durmaktadır. Gerçeklik çıplak gözle görünmeyecek denli insan bilincinin derinliklerine kodlanarak, rastlantısallığı ortadan kaldırmıştır. Kendi içine kapanan, dış dünyadan ve yabancından uzak duran ve gelenek ve otoriteye sıkı sıkıya bağlı kalan geniş halk kitleleri, kadim tarihin bir durağı olarak gördükleri kendi yaşamlarını, kadercı bir inanışla kurtuluşa feda etmeye hazır hale geliyordu. Birey artık yüce bir amacın, geri dönülemez bir ülkünün parçası olarak, doğumu ve yaşamı kadar ölümü ile de bu ülkeye hizmet etmekte ya da etmeliydi. Mehmet Emircan, o günlerde ölüm ve dava uğruna çabanın nasıl algılandığını şu sözcüklerle ifade etmektedir: “Ölümler hiçbir zaman bizi umutsuzluğa itmezdi. Canımız kadar sevdiğimiz silah arkadaşlarımızı şehit olarak kara toprağın bağına uzattığımız günün akşamında, her zamanki gibi bomba imal etmek amacıyla bir araya gelirdik. Ölüm bizim için korkunç değildi.”<sup>28</sup> Aksine toprağa düşen her şehit yaşanan heyecanı daha da artırıyordu.<sup>29</sup> Kadercı inanışı besleyen ve bu nedenle kitleleri körü körüne harekete-aksiyona sevk eden, Kıbrıs'taki mitselleştirmenin bu özgün pratiği en özlü şekilde Rauf Denktaş'ın şu sözlerinde açığa vurmaktadır: “Fert yok cemiyet var, hak yok vazife var.”<sup>30</sup> Her şey toplum içindi ve bireyin kişisel tutkularından ve hırslarından arınmalı, yalnızca toplum için yapacağı görevleri düşünmeliydi. Bu görüşü, faşizmin ulus denen varlıkla özdeşleşmiş, zaman ve mekân sınırlarını aşan yüce bir görev için kişisel tatmin ve çıkarların dar çemberinden kurtulmuş, özveri ve hatta ölümle, ulusa, tinsel bir değer kazandıran birey ve kuşak betimlemesi ile örtüşmektedir.<sup>31</sup>

<sup>27</sup> Ersanlı, s.89.

<sup>28</sup> Emircan, s.155

<sup>29</sup> Fazıl Küçük, Mücadelemizin Görkemli Günleri, Yayına Hazırlayan: Çiler İncili, Derleyen. Altay Sayıl, Lefkoşa, t.y.s.142.

<sup>30</sup> Kızılyürek, s.251

<sup>31</sup> Bkz. Benito Musollini, Faşizm, İstanbul: Bedir yayınları, 1966, s.3-4,7.

### c. Tarihsel Materyal

1958 sonrası tüm toplumsal denetimi eline geçiren ve askeri bir örgüt olan TMT tarafından yürütülen, Türk ulusunun bir parçası olarak Kıbrıs Türklerinin uluslaştırma süreci, yeni bir yaşam tarzına geçişi temsil ediyordu. Buna karşın, geçişin kapısını açacak ve mitosu canlandıracak anahtar bir simgeye gereksinim duyuluyordu. İslami değerler, rakip Hıristiyan olması açısından çok önemliydi, ancak yeterli değildi. Kıbrıslı Türk aydınlar arasında yaşanan rekabet sonucunda, laik-Kemalist kadrolar hegemonik üstünlüğü ele geçirmiş durumdaydılar ve tek başına İslami değerlere başvurulması, İngiliz yönetimi ile sıkı işbirliği yapan geleneksel aydınların ideolojik zaferi anlamına gelebilirdi. Yine, İslami değerler belki rakip ile ayrışma için yeterli olabilirdi, ancak Kıbrıslı Türklerin uluslaşması için elverişli değildi. Türk ulusçuluğu başlangıçtan itibaren, İslamın ümmetçiliğine karşı mücadele etmek zorunda kalmıştı. Mustafa Kemal Atatürk bu konuda şöyle bir değerlendirme yapmaktadır: “Din birliğinin de bir ulus oluşturmada etkin olduğunu söyleyenler vardır. Ama biz, gözlerimizin önündeki Türk ulusu tablosunda bunun tersini görmekteyiz. Türkler İslam dinini kabul etmeden önce büyük bir ulus idi. Bu dini kabul ettikten sonra(...) Türk ulusunun ulusal bağları gevşettirdi E.S.); ulusal duygularını, ulusal heyecanını uyuşturdu. Bu pek doğaldı. Çünkü (...) Muhammed'in dinini kabul edenler, kendilerini unutmaya, yaşamlarını Allah sözcüğünün her yerde yüceltilmesine adanmaya zorunluydular.”<sup>32</sup> Bu durumda topluluğun İslamiyet'i kabul etmesinden önceki döneme ve değerlere yönlendirilmesi daha kullanışlı olacaktı. İkinci Meşrutiyet sonrası Türkçülüğün kökenine duyular, ilginin gelişim çizgisi de bu yolu izlemişti. Ulusalci duygular, Osmanlılar ve özellikle de İslamiyet öncesi Türklerin yaygın bir biçimde incelenme dürtüsü yaratıyor ve araştırmalara dünyevi kaygılar-laiklik hâkim olmaya başlıyordu.<sup>33</sup> TMT de tam tamına bu yolu benimseyerek, Türk mitolojisine ve Türklerin öz karakterine uygun olarak örgütlenme yolunu seçecekti.<sup>34</sup> Teşkilatın sembolü, Türk'ün efsanevi, ebedi sembolü bozkurttu, Teşkilatın bayraktarlık ve sancaktarlıkları değişik bozkurt figürleri ile bu millilik vasfını dosta düşmana tescil ettiriyordu; İlk Bayraktar Bozkurt kod ismi ile tescil ettirilmişti.<sup>35</sup> Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önceki değerler sistemi içerisinde Bozkurt'un özel bir yeri vardı. Türk destanlarının dile geldiği çağlarda bozkır yaşamı içerisinde hayvanın insana üstünlüğü inancı ve boyların kendilerini bir ataya bağlama inancı çarpıcı bir biçimde görülmekteydi. Göksel bir hayvanın soyundan gelme kurucuya insanlar arasında üstünlük sağlardı. Büyük boy ve budun konfederasyonları kuruldukça, konfederasyona egemen boyun hayvan atası ün kazanır ve bağımlı boylar tarafından da benimsenirdi.

<sup>32</sup> Aktaran: İklil Kurban, Yaşlı Tarihin Yankısı Bulgar-Tatar Tarihi ve Medeniyeti.tstanbul: Ad Kitapçılık, 1998.S.197

<sup>33</sup> Ersanlı, s.91

<sup>34</sup> Halil Sadrazam.s. 71; Mehmet S. Emircan,s.188; Kızılyürek,s.244

<sup>35</sup> Cumaloğlu, 5. 82-3

Hunların bozkırın birliğini sağlamalarının ardından kurt bozkırın egemen atası haline gelecekti<sup>36</sup> 581 yılı civarında yazıldığı düşünülen Bugut Yazıtı'nın tepesinde bulunan ve atayı dişi bir kurt tarafından emziren bir insan olarak tasvir eden kabartma bu egemenliği doğrulamaktadır.<sup>37</sup> Özel harp eğitimi almış ve 1930'lu yıllarda tek parti yönetimince oluşturulan Türk tarih tezinden<sup>38</sup> etkilendikleri açıkça belli olan subaylar ve onların emirlerini yerine getirmekle görevli Türkiye'de eğitim görmüş TMT'nin yerel yönetsel kadroları, kendi örgütlerinin simgesi olarak bozkurtu kabul ederek, Kıbrıslı Türklerin kökenleri konusunda önemli bir araç, hedeflerine ulaşmak içinse gerekli olan anahtar buldular. Teşkilat ve lider bozkurt ile özdeşleşirken<sup>39</sup>, üyeleri ise kurt olarak anılmaya başlıyordu. Geleneğe göre kurt, yiğitliğin ve mükemmelliğin simgesi idi ve TMT'nin alperlerinin kurt olarak anılması bu geleneğin sürdürülmesi anlamına geliyordu. Örneğin Manas Destanında güçlü ve savaşçı bir hükümdar daha doğumdan önce kurt simgesi ile özdeşleştirilmişti. Manas Han'ın karısı Kanıkey Hatun bir gece rüyasında bir egeyi sakladığını görmüş, sabah rüyasını anlatınca, herkes sevinmiş ve Kanıkey Hatuna "(bu çocuk), gök yelesi korkunç bir kurt gibi olacak."<sup>40</sup> diyerek kuttun gücünü ve yiğitliğini ortaya koyacaktı. Yine Kül Tegin Yazıtı'nda Elteriş Han'ın ordusunun savaşkanlığı, kurt simgesi ile anılmaktadır: "Tanrı güç verdiği için babam hakanın ordusu kurt gibi imiş, düşmanı koyun gibi imiş, İleri geri sefer ederek derlemiş, çoğalmış."<sup>41</sup> derken kurdun gücü ve yiğitliğini vurgulamış oluyordu. Yiğitlik vurgusu, destanlardaki Türk boylarını yeniden toparlayarak kuvvetli duruma getirmenin yalnızca başta bulunacak kahramanlarla olabileceği inancı<sup>42</sup> ile daha da

<sup>36</sup> Doğan Avcıoğlu, *Türklerin Tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi, 1985, s.367-8

<sup>37</sup> Jean-Paul Roux, s. 130-34

<sup>38</sup> Editörün Notu: "TMT'nin kuruluşu sürecinde de, faaliyete başladığı dönemde de ön plana çıkartılan ve stratejik bir planın parçası olarak değerlendirilen Türk tarih tezine uygun davranışlar değildir. Can, mal ve namus derdine düşmül Kıbrıs Türklerinin o dönemde herhangi bir sembol ve onun arka planındaki mesajla ilgilenecek durumu yoktur. Kaldı ki bu mücadeleye katılan Kıbrıs Türklerinin çok farklı siyasi düşünceler ve ideolojilere sahip oldukları düşünülecek olursa bu daha net anlaşılır. Kıbrıs'ta TMT çerçevesinde görev yapanların ortak noktaları hemen tamamının Kore'de görev yapmış olmaları ve yeraltı harbi konusunda eğitimden geçmiş olmalarıdır. Öte yandan doğaldır ki insan ruhunu okşayacak kartal, şahin, bozkurt gibi isimlerin ve sembollerin kullanıldığı ise bu bağlamda doğrudur." Bekir Sıtkı Baykal, *Kemalist Tarih Tezini* şöyle özetlemektedir; "Türk milletinin tarihi şimdiye kadar tanıtılmak istendiği gibi yalnız Osmanlı tarihinden ibaret değildir. Türk san ırktan değildir. Türkler beyaz ırktan insanlardır. Bugünkü yurdumuzun sahipleri, eski kültür kurucuları ile aynı vasıfları taşıyan insanlardır. Ortaasyalıların torunları olan bugünkü Türkler, dünya uygarlığını yaratan insanların soyundadır ve bu uygarlığa önemli katkılarda bulunmuşlardır. Dünya uygarlığı insanlığın ortaklaşmalıdır." aktaran Ersanlı, s.104. 1930'lu yıllardan sonra bu savlara, TürkJerin devlet kurmadaki irksal yetenekleri de eklenmiştir. a.g.e., s. 123 T.M.T, yukarda özetlenen tezle koşutluk içerisinde Türk destanlarını geri çağırma yolu ile hem Osmanlı gerisine ulaşma olanağına kavuşacak ve hem de Türklerin devlet kurma yeteneği üzerine vurgu yaparak, kendi teşkilatlanmasını kolaylaştıracaktı. Türk tarih tezinin önemli diğer bir önkabülü de Türklerin yayıldığı ülkelerde ve sınırlarda yaşayan halklarla karışmış olmasına rağmen, Türk ırkının karakterini olduğu gibi koruyarak kendi ırkı özelliğini kaybetmediğidir. a.g.e., s.128 Şu durumda, Kıbrıs Türkleri, Rumlarla ne denli uzun süre yaşamış olurlarsa olsunlar ve onlardan ne denli etkilenmiş olurlarsa olsunlar kendi ırkı özelliklerini korudukları kabul ediliyordu.

<sup>39</sup> Emircan, s. 177

<sup>40</sup> Behaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.1971, s.49

<sup>41</sup> Orkun, s. 35

önemli hale gelmektedir. Kıbrıs Türkleri ancak TMT'nin Alperlerinin<sup>43</sup> kahramanlıktan sayesinde içinde buldukları kötü durumdan kurtulabileceklerdi.

Bozkurt, Türklerin birliğini sağlamış olan Göktürk devletin ungunu/totemi idi ve dağılmış parçalanmış bir ulusun birleştirilmesini simgeliyordu. Kıbrıs Türkleri arasında yaşanan uluslaşma çabası böylesi bir birleşme olarak algılanıyordu. Bu yolla yüzlerce yıl yaşanmamış gibi, bir halk geriye götürülebiliyor ya da geçmişte yaşananların devamı olarak görülen bugün içerisinde bireylere düşen ulusun birliği uğruna savaşma gibi görevler önceden belirleniyordu. Mitsel dünya içerisinde doğarak, halk arasında sık sık tekrarlanan ve tüm tarihin homojen olduğunu ifade eden “Tarih tekrardan ibarettir.” düşüncesi ile yaşananların tekrarı olarak görülen yaşanılacaklar, kutsanma olanağı buluyordu.

Birlik iletisi ile Bozkurt simgesi, adeta değerler armonisinin oluşturduğu bir piramitin tepesinde durmaktadır. Tikel bir görünüme sahip olmaktan çok, deşifre edilmesi gereken şifreli bir kod gibi, simgesel varlığın gerisindeki birbirinden farklı heterojen öğelerin düzenlenmesini temsil etmektedir. Diğer bir anlatımla, kendisi başlı başına simgesel bir değere sahipken, aynı zamanda geri planında koskoca bir evreni işaret eden alegorik göndergedir.<sup>44</sup> Bu duruş noktasından veya geçiş kapısından bu koca evrene, İslamiyet öncesi Türk dünyasına ulaşmak mümkün hale gelmektedir. Bozkurt söylencesinin olduğu toplumsal aura içerisinde, bu söylencenin aktarılıp yayılmasında ise destanların özel bir önemi bulunmaktadır. Şu halde, öncelikle destanların ortaya çıktığı toplumsal koşulların çözümlemesini yaparsak Kıbrıs Türkleri tarafından geri çağırma nasıl hizmet ettiklerini de anlayabiliriz.

Destanlar, çoğu kez bir toplumun varlığının göç, kıtlık, hastalık gibi doğal ya da savaşlar, terör gibi insansal nedenlerle tehdit edildiği çağlar içerisinde doğarlar. Bu nedenle destanlar içerisinde o toplumun varlığını koruma tutkusu başta gelir. O toplumun haksızlıklara karşı direnme gücü sergilenir, kahramanlıklar, dostluklar, ölüm ve yurt sevgisi, birlik ilerisini ön plana taşıyacak şekilde işlenir. İyiliğe, sözünde durmaya, mertliğe, gelenek ve göreneklere, o topluluğun yaşam tarzına büyük önem verilir. Erdemli davranışlar toplumu yönlendirdiği gibi, kişisel davranıştan da belirler. Kahramanlar, toplum adına ya bir ülkünün savunucularıdır ya da onun peşine düşerler. Topluma mal edilmiş, kazanılmış mücadeleleri aktarır, ancak bunu yaparken ilahi güçlerin yardımı çoğu kez işe karışır ki, bu da ilahi takdirin o toplum yanında olduğunu simgeler.<sup>45</sup> Mitselleştirme tekniği içerisinde destanların sunduğu ideal

<sup>42</sup> Uraz, s.264

<sup>43</sup> Editörün Notu: TMT mensuplarını dini veya ideolojik sembollerle özdeşleştirmek ve onları burada belirtildiği üzere "Alperler" şeklinde ifade etmek o mücadelenin yanlış anlaşıldığının göstergesidir.

<sup>44</sup> Alegorik nesnelerin anlamı da her zaman başka yerde maddi varlığının dışındadır; ancak ne kadar çok değerli olursa, gerçeği deşifre etmeye dönük gücü kadar uygun ve yaratıcı şekilde büyür. Alegorik gösterge, bir anlamda, zorunlu yinelenmeleri sonraki tüm zamanın homojen olduğu bir tarihselcilik imgesinin belirtisi olan mitin dünyasını paylaşır. Ama aynı zamanda kendi «sihirli» eğilimler ağını gizemli bir tarihin üzerine kazıyarak bu fetişleşmiş dünyayı zorla açan bir kuvvettir de. Eagleton, s.400

<sup>45</sup> Mehmet Yardımcı, Destanlar, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 1999, s.7-26

toplum yapısı kişilerin arzulan davranış biçimlerini kazanmaları için gereksinim duyulan indirgemeci şemaları sunmaktadır. Bu yolla, toplumsal mekanizmanın uluslaştırma amacı ile uyguladığı mitselleştirme tekniği devreye sokulabilirdi. Kıbrıslı Türkler yaşadıkları kargaşa içerisinde kendi konumlarını kavrayabilmek için destanlar içerisinde kendilerine sunulan ideal tipler ile kendilerini özdeşleştirmeye, onlara özenmeye, onlar gibi davranmaya başladılar. Zaman, yer ve gerçeklik bağlantısı kopuyor, tarihsel, gerçek veya destan kahramanları birbiri içerisinde geçiyor, yüzyıllar öncesinden aktarılan destanlar yazılı metinlerden çıkarak, sanki tüm toplum tarafından sahneye konulan dramatik bir oyunmuş gibi gerçekliğin bir parçası haline geliyordu. Örneğin kurttan türeyen Göktürk kağanlarının “böri-kurt” adı özel muhafız güçleri vardı ve bunlar kurdun Oğuz Kağan Destanında olduğu gibi ordunun başında yürüdüğü söylencesinden dolayı her zaman ordunun ön saflarında bulunuyorlardı.<sup>46</sup> Hanların kurt başı ile süslü tuğları vardı. TMT üyelerini, kurt olarak adlandırması ve kurt başı sancak kullanması ile savaşçıları geri çağırılmış mitin canlı parçalan haline getiriyordu. Bu mitsel alan içerisinde verili yogim imgelem, Kıbrıs Türklerinin sömürge yönetimi altında geçirdiği yılları kapsayan geçmişinden kopuşu, hareket tarzları ve alışkanlıklarını belirleyen düşünce tarzı üzerinde sıkı bir hegemonyayı ve dışa karşı kapalı bir dizgeyi sürekli dışa vuruyordu. Özne kendi oluşturucu ulusal kimliğinin öğelerini bu “kendine yeterli”, yeniden yapılandırılmış kavrayışı içerisinde seçmeye başlıyordu. Böylece hem anakronik ve hem de idealize edilmiş destan kişilikleri ile gerçek kişilikler arasında kendini dayatan/dayatılan simetri, destanlardaki imgeler, ağızdan ağıza yayılırken değişse bile, imgelenin değişmezliği nedeniyle toplumsal kaos derinleştikçe alternatif düşünce tarzları içerisinde bireyleri sıyrıp çeken bir akım, kolay kolay aşılabilir nitelikte bir girdap yaratacaktı.

TMT'nin örgüt amblemi olmasının ardından bozkurt simgesinin alegorik bir göndergeye dönüşmesi, Türk destanlarının Kıbrıs Türklerinin uluslaşması üzerine etkilerini incelemeye başlayacağımız yeri bize göstermektedir. M.Ö. II. yüzyılda doğduğu anlaşılan ve XIII. Yüzyılda yazıya geçirilen Oğuz Kağan Destanı'nın ilk bölümünde Oğuz Kağan beylerine verdiği şölenle onlara şöyle hitap eder:

Ben size oldum kağan,  
Alalım yay ile kalkan  
Nişan olsun bize buyan(uğur)  
Bozkurt okun bize uran (savaş parolası)<sup>47</sup>

Oğuz Kağan bu sözleri ile halkına, bozkurtun yol gösterici, topluluğun koruyucusu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Gerçekten de destanın üstünlük ülküsünün geliştiği ve Oğuz Kağan'ın yeryüzünün dört bir yanına adalet götürmeye

<sup>46</sup> Avcıoğlu, s.391, Jean-Paul Roux,s.131

<sup>47</sup> Yardımcı, a.g.e.s.53

girişeceği yükseliş dönemini anlatan devamında, gök yeleli bir bozkurt Buz Dağı eteklerinde konaklayan Oğuz Kağan'ın çadırına güneş gibi bir ışıkla gelerek ona "Ey Oğuz, sen Urum üzerine yürümek istiyorsun; ey Oğuz ben senin önünde yürümek istiyorum." diye hitap edecekti. Sonra da ona yol göstererek Urum Kağan'ın yenilgisini hazırlayacaktı, Türkler tek tanrılı bir dini kabul edinceye kadar hayvan ve bitki insan ruhu, doğal varlıklar ve büyük olaylara kutsal önem veren totemcilik, bütün varlıkların ruha sahip olduğuna inanan animizm ve doğal varlıkları kişilikleştiren natüralizmin etkisi altına kalmışlardır.<sup>48</sup> Bir insan ya da insan topluluğu ile dinsel-büyüsel ilişkisi olduğuna ve o insanı veya topluluğu koruduğuna, kader birliği kurduğuna, gelecekte haber verdiğine, ortak bir ata olduğuna, doğa güçlerini kontrol edebileceğine inanılan hayvan, bitki, cansız nesne, doğasal olay olarak tanımlanabilecek totem<sup>49</sup> kültürü, Türk boylan arasında yaygındı. Totem inanışının temeli biri doğada, öbürü kültürde yer alan iki farklılık dizgesi arasında bir benzeşiklik ön-varsayımdır.<sup>50</sup> Boylar kendilerine totem adlarını verir, ya boy hayvanın soyundan geldiklerine ya da insan aralan ile totemlerinin kadim zamanlarda evlendiğine inanırlardı. Aynı atadan geldiklerine olan inanç neden ile o boy üyelerinin birbirleri ile evlenmeleri yasaktı. Dışta evlilik kuralının zamanla ortadan kalkması ve ataerki! bir toplum yapısına geçilmesi ile totem, onun özgün bir biçimi olan onguna dönüşmüştür. Ongun, bir insan öbeği ile belli bir hayvan ya da bitki arasında hissedilen fiziksel ve psikolojik yakınlık ilişkisidir, Ancak, Türk ve Moğol boylarında, hayvanlar yalnızca ongun düzeyinde değil, yaşamın pek çok alanında insanla simbiyotik bir yaşam sergiliyorlardı.<sup>51</sup> Totem bir boyun diğer boya boyun eğdirmesi ile boyun eğdirilen boy tarafından da kabul edilmekteydi. Türklerin bozkıra hükmetmesi sonucunda boyun yol göstericisi, kurtarıcısı olarak bozkurt tüm bozkırın ortak totemine dönüşecekti. Diğer bir anlatımla, insan öbekleri içerisinde kişisiz ve yeri olmayan güç, bozkurt ile maddi bir kutsallığa bürünüyordu. Totemsel topluluklar, işlevsel yükümlülükler öykünürler. Öykünme, insanın yoksun bulunduğu bir takım doğal yetenekleri yalandan kullanılması düzeyinde yer alır. Kurtların, ortak yaşamları, kurtbaşının izinden gitmeleri gibi bir takım özellikleri ona bağlı olan topluluk için öykünülecek bir örnek sunuyordu. O, Türklerin başı ne zaman sıkışsa onlara yol gösterecek ve adalet dağıtmalarına yardımcı olacaktı. 1950'li yıllarda TMT aracılığı ile geri çağırılı bozkurdun yine yol göstericilik, koruyuculuk ve adalet dağıtma rolü ön plandadır. Ama bu kez yaşamlarında hiç kurt görmemiş olan Kıbrıslı Türkler için bozkurt, geri çağırını sağlayan tarihsel mekanizmanın kendisinde, TMT'nin varlığında cisimleşmiştir. Urum Kağan'a karşı savaşa giden Oğuz Kağan'a

<sup>48</sup> Uraz, s. 197-216

<sup>49</sup> Orhan Hançerlioğlu, Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1982.S.415; «En az üç totem türü vardır: 1. kainin tamamında ortak olan ve kuşaktan kuşağa miras yoluyla geçen klan totemi,2. bir kabilenin bütün erkeklerinde ve bütün dişilerinde ortak olan ve diğer cinsi dışlayan cinsel totem,3. sadece bireye ait olan ve çocuklara geçmeyen kişisel totem».Sigmund Freud, Dinin Kökenleri-Totem ve Tabu, Çev. Selçuk Budak, Ankara: Öteki yayınları, s.168

<sup>50</sup> Claude Levi-Strauss, Yaban Düşünce, Çev.Tahsin Yücel, İstanbul: YKY.1993.S.146

<sup>51</sup> Sencer Divitçioğlu, Oğuz'dan Selçuklu'ya-Boy, Konat ve Devlet, İstanbul: YKY,2000,s.30,40

bozkurtun yol gösterdiği gibi, TMT de cana susamış Rumlara karşı savaşa giden, haksızlığa uğramış Kıbrıslı Türklerine yol gösterecek, onları utkuya taşıyacak, ilahi adaleti sağlayacaktı. Destanda yer alan ve bozkurtu getiren ışık, aydınlık veren dini bir motiftir. Tanrı, Işık'ı Oğuz Kağan'a yollamakla ile aydınlık indirmişti.<sup>52</sup> Türk inancına göre “uçmak” ifadesi ile beliren sonsuz mutluluk ülkesi bir ışık dünyasıdır. Yerden on yedi kat göğe doğru yükseldikçe aydınlanan bir ışık dünyası bulunmaktadır.<sup>53</sup> Işık aynı zamanda mutluluk ülkesi ile yeryüzü arasında bir aracıdır. Yolgöstericiyi taşıdığı gibi, “dölleyen- döllenen töz teması” içerisinde büyük kahramanlar ve onların eşleri de kimi zaman bir ışıkla doğarlar. İyi, doğruyu ve mutluluğun göstergesidir. Kıbrıs Türkleri de bu göstergenin işaret ettiği yöne her zaman dikkat etmeliydi: “Uyanık Kıbrıs Türk gençliği, Torosların ötesinden gelen ışık huzmelerinden nur almakta ve istikbal için ümit verici hamle etmek için hazırlanmaktadır.”<sup>54</sup>

Göktürkleri konu olan Tu-kiu /Ase na ve Ergenekon destanları, Türk ulusunun geçmişi ile Kıbrıs Türklerinin o günlerde yaşadığı koşullar arasında önemli bir köprü görevi üstlendi. Bu destanlara tinini, varlığını koruma, yani yok edilmiş ve dağılmış bir halkın kalıntılarını bir araya getirerek yaşatabilme ülküsü oluşturmaktadır.<sup>55</sup> Göçebe Tu-kiu'ler Hiong-nu'ların özel bir koludur<sup>56</sup>, rahat ve huzur içerisinde yaşarken, aniden düşmanlarının baskınına uğrarlar. Baskında on yaşında bir oğlan çocuğu dışında tüm kavim öldürülür. Hiçbir asker bu küçük çocuğu öldürmek istemez. Çözümü, ayaklanın kesip sazlarla kaplı bir bataklığa atmakta bulurlar. O sıralarda nereden çıktığı bilinmeyen bir dişi bozkurt çocuğa alarak yaralarını iyileştirir. Çocuğu etle besleyip büyüttür. Turfan'un Kuzeyi'nde bir mağraya götürerek onunla evlenir ve ona on oğlan doğurur. Her birinden bir boy türer. Aradan yıllar geçince buldukları yerden çıkarak güzel yurtlara yerleştiler.<sup>57</sup> Bozkırda birey, ancak üyesi olduğu boyun bir üyesi olarak vardı. Hem bir öbeğin adı ve hem de o öbeğin atalarını gösteren totem adı<sup>58</sup> dışında tanımlanacak bir varlığa sahip değillerdi. Çocuk, küçük yaştan itibaren ataları ve soyunu öğrenmekte, işlenen bir suçtan boyun tümü sorumlu tutulmaktaydı. Bir kişinin yapacağı hatanın onun bütün ailesine, soyuna ve kavimine zarar vereceği düşünülürdü. Ortak sorumluluk ilkesi o denli güçlü idi ki, bir boyun ya da kavimin birey gibi öleceğine inanılırdı.<sup>59</sup> Kül Tegin Yazıtı'nda bir kavmin birey gibi öldüğüne inanıldığına dair “Kartuk kavmini öldürdüm.”<sup>60</sup> gibi güçlü işaretler vardır. Destanda kurt, Türklerin atası olan delikanlıyı hem iki defa ölümden kurtarmakta hem de ortak ruhu temsilen

<sup>52</sup> A.e., s.33

<sup>53</sup> Yardımcı, s.104.

<sup>54</sup> Cemal Togan, «19 Mayıs'ta Kıbrıs Türkleri», Bozkurt Gazetesi, 19 Mayıs 1952.

<sup>55</sup> Yardımcı, s.58.

<sup>56</sup> Jean-Paul Roux, s. 130.

<sup>57</sup> M.Necati Sepetçioğlu; Karşılaştırmalı Türk Destanları, İstanbul: İrfan yayınevi, 1995, s. 122-125

<sup>58</sup> Freud, s.171

<sup>59</sup> Avcıoğlu, s.244-6

<sup>60</sup> Orkun, s.62

soyunun devam etmesini sağlamaktadır<sup>61</sup>. Ruhun dışsal yolculuğuna inananlar için ruh, totemde saklandığı zaman kendisi gibi yaralanmaz oluyor ve böylece Türk soyunun ölmezliği güvence altına alınmış oluyordu. Yukarıda özetlenen destanda olduğu gibi Kıbrıs Türkleri de Türk ulusunun bir parçası olarak rahat ve huzur içerisinde yaşarlarken, adanın İngiltere'ye kiralınması ile Türkiye'den kopmak zorunda kalmışlar, Rumların saldırıları karşısında adeta destandaki kollan bacakları kesilmiş çocuğun durumuna düşerek, soyun devamı için var oluş mücadelesine girişmişlerdi. Bu mücadeleye soyun tüm üyeleri ortak sorumluluk ilkesi çerçevesinde destek vermeliydi. Simgesel olarak bozkurt, ne zaman başı sıkışsa ortaya çıkarak çocuğunu koruyan, onun üzerine eğilen bir ananın veya babanın şefkat duygusunu canlandırıyor. Çocuğu varoluş mücadelesinde koruyan, onu besleyen ve analık yapan dişi bozkurtun görevim Kıbrıs Türkleri için anavatan Türkiye üstlenecekti. Rauf Denктаş, 16 Ağustos 1960 tarihinde Türk Alayı'nı karşılması sırasında yaptığı konuşmada anavatan Türkiye ile özdeşleştirilen bozkurdun koruyuculuğunu şöyle aktarmaktadır: "Bundan sonra terkedilmiş bir Türklük değil, Kıbrıs'ta Türk şerefi ile yaşamaya azimli, Türklüğü ile daima çarpışmaya hazır, kuvvetli bir Türk topluluğu bulacaksınız."<sup>62</sup> Kıbrıs Türklerini mutluluğa ulaştırmak için Bozkurt gerekirse ona kendi çocuklarını -şehitler verecekti. 1959 yılında Halkın Sesi gazetesinde dişi bozkurt görevini üstlenmiş olan anavatan Türkiye'nin istemi ile yapılacak özveriye şöyle aktarmaktadır: "Unutmayalım ki, biz yüz yirmi bin Türk icabında Türkiye'nin anavatanımızın bir işareti ile yüz yirmi bin kabir olarak, yüz yirmi bin şehit olarak bütün adayı baştan aşağı yıkabilecek durumdayız."<sup>63</sup> Böylece Bozkurt ile kolları bacakları kesilmiş çocuk figürleri, yavru vatan- anavatan imgesi ile ulusallaşma sürecinin ana öğeleri durumuna geliyor, TMT aracılığı ile yavru vatan- anavatan arasında "ilahi bir köprü"<sup>64</sup> inşa edilmiş oluyordu. Kıbrıs Türkleri bundan sonra en büyük güçlerinin anavatanlarına bağlılıkları olduğunu kabul edeceklerdi.<sup>65</sup>

Ergenekon Destanı'nda Türkler kendilerine karşı birleşen düşmana karşı sürülerini çadırlarını bir araya toplayarak çevresine hendek kazıp beklediler. Düşman gelince vuruşmaya başladılar. Hile yapmadan Türkleri yenemeyeceğini anlayan düşman, değersiz yüklerini geride bırakarak geri çekilir. Bunların gücü tükendi diyen Türkler, onların peşine düşünce, düşman aniden geri dönerek onları şaşırtır. Türkleri öldüre öldüre çadırlarına kadar gelirler. İçlerinden kurtulanlar dağların içerisindeki Ergenekon'a çekildiler. Burada dört yüz yıl çoğaldılar. Dağı eritip dışarı çıktılar. Türkleri kim iyi karşılamışsa onlara iyilik gösterdiler, kim karşı çıkmışsa onlarla

<sup>61</sup> Türklüğün başının darda kaldığı, neslinin yok edilmeye çalışıldığı zaman, onu kurtaran daima bozkurt olmuştur Ögel s 45-6 Bazı Türk destanlarında ana, bazı Türk destanlarında baba olarak görülen bozkurt Türk neslinin yok olacağı zaman ortaya çıkmakta ve Türklerin neslinin devam etmesini sağlamaktadır. A.g.e. s.470-71

<sup>62</sup> Aktaran; Vehbi Zeki Serter, Kıbrıs Tarihi, Lefkoşa:Halkın Sesi, 1979.S.102

<sup>63</sup> Halkın Sesi, 25 Şubat 1959.

<sup>64</sup> Emircan, s. 185

<sup>65</sup>Rauf R. Denктаş, 12'e 5 Kala Kıbrıs, Ankara,1966, s.5



savaştlar ve Türk devletini dört bir yana egemen kıldılar<sup>66</sup>. Kıbrıs Türkleri kendisine saldıran düşmana karşı, kendilerini korumak için anklavlara sığınmışlar ve bir savunma hattı oluşturmuşlardı. Bu durum hem düşmanını hendek kazıp bekleyen Türklerle ve hem de kendilerini korumak ve güçlenmek için çekildikleri Ergenekon ile koşutluk içerisindeydi. Kıbrıs Türkleri kendilerini korumak için tıpkı atalarının yaptığı gibi anklavlara sığınmalı ve burada düşmana karşılık verecek kadar güçlenmeliydi. Düşmanın hilebazlığı her zaman baki idi. Hendek savaşından sonra yaptığı gibi değersiz birkaç eşyasını bize bırakması, küçük tavizler çoğu kez aldatıcıdır. Bu bilgi, kurnazlık, arabozculuk, nifak tohumları ekme gibi yöntemleri kullanan Çinlilerden öğrenilmişti<sup>67</sup>. Kül Tegin Yazıtı'nda da belirtildiği gibi, düşman bizi yok etmek için her zaman fırsat kollamaktaydı: “Çin kavminin sözü tatlı, hediyesi mülayim imiş. Tatlı sözü, mülayim hediyesi (ile) arayıp uzak kavimleri böylece yaklaştırır imiş. Yakına konduktan sonra fesat bilgisini orada yayar imiş. (...Lakin) tatlı sözüne, mülayim hediyesine kapılarak çok Türk kavmi öldü.”<sup>68</sup> Çin kavminin fesat bilgisini şimdi Rumlar kullanmaktadır. Kıbrıs Türkleri Rumlardan gelecek iyiliğe her zaman kuşku ile bakmalı, düşmanın Kıbrıs Türklerini yok etmek için ne kadar istekli olduğunu unutturmamalıydı. Aksi halde düşmanın verdiği bu küçük tavizlere karşılık herşeyini kaybedebilirdi. Güçlenene kadar şimdinin Ergenekon'u olan anklavlardaki varlığını sürdürmeliydi. Ergenekon'dan dağı eriterek çıkış yolunu gösteren kurtarıcı demirci ustası Bozkurt, anklavlardan dışarı çıkma zamanını ve yöntemini mutlaka gösterecekti. Destanda insani bir kişiliğe bürünen bozkurt, bu nedenle Kıbrıs Türkleri için rehber/ yol gösterici olan Türk ulusunun bütününe simgelemektedir. Ergenekon'dan çıkıldığı zaman, Türkleri istemeyenlere hadlerinin bildirileceği an da gelecekti. Böylece Ergenekon imgesi ile Kıbrıs Türklerinin güçlenene kadar varlıklarını sürdürecekleri, içine kapandıkları anklavlar birbiri ile örtüşmüş, birbirlerini tanımlamış hale geliyordu. Yine destanlarda bozkurtun Türklerin, çaresiz kaldıkları zamanlarda ortaya çıkması, tinsel bir dünyadan sürekli kendi çocuklarının akıp giden yaşamını izlediği düşüncesinin örtük olarak verilmesi, bozkurtla özdeşleşmiş T.M.T'nin de toplumu izleme ve gözetleme hakkının kabulünü meşrulaştırdığı ortadaydı. Bozkurtun koruyucu ruhu daima Türklere eşlik ediyor ve onları izliyordu. Anklavlar içerisine çekilme, TMT 'nin hem gözaltı ve hem denetim ağına güçlendireceği için diğer çabalar yanında mitsel bir meşrulaştırma ile de özendirilmiş oluyordu. Demek ki, toplumun kapanma eğilimine toplum üzerine iktidarını kurumlaştırma çabası içerisinde olan TMT'nin somut koşullara bilinçli müdahalesi eşlik ediyordu. Bunun en açık göstergelerinden biri 1958 yılında TMT tarafından Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte bir göç planı<sup>69</sup> hazırlanması idi. Dıştan gelebilecek bilgi akışı son derece sınırlandırıldığı için de

<sup>66</sup> Sepetçioğlu, s. 126-128

<sup>67</sup> Jean-Paul Roux, s.140

<sup>68</sup> Orkun s.24-5

<sup>69</sup> Meltem Onurkan Samanı, «Kıbrıs Türkleri Açısından Türkiye'nin Kıbrıs Sorunu'na Müdahil Olma Süreci ve Önemi» 3 Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, Mağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi, 2000, s.458-9

mitselleştirme toplumsal belleğin çok daha derinlerine ulaşma olanağı buluyordu. Kapanma ve kapatılma süreçlerinin etkisi ile kapatılmış bireyden «kendinde» varlığını değiştirerek, ulusal davaya tutuyla bağlanmasını sağlanacaktı. Kapatılma bir kez gerçekleşince de gözaltında tutma teknikleri, yani davranıştan sürekli gözlenmesi ve denetlenmesi, ceza ve yasaklama yoluyla kapatma sistemi içinde detaylandırılarak geliştirildi ve çerçevesi iyice çizilmiş toplumsal sınır<sup>70</sup> inşa edilmiş oldu. Her toplumsal sınır, sınırın içerisinde kalanların netleşmesi anlamına geldiği gibi - örneğin kimlik konusunda oldukça belirgindir,<sup>71</sup> aynı zamanda dışın içe kapanması anlamına gelmektedir. Ulusal davasına bağlanan birey, bu yolla kendini tanımlıyor, kendisi ile öteki arasındaki sınırı inşa ediyordu. Sınırın çerçevesi ise “görülenleri, işitilenleri, hissedilenleri hiç kimseye ifşa etmeme” gibi gözlerim ve denetim, «ihabetin cezasının ölüm» olduğu gibi ceza ve yasaklama iletileri ile birlikte TMT yemininde açıkça çizilmişti.<sup>72</sup> Birey Türk ulusunun adanmış bir parçası idi, bireylerin öz benliklerini korumak amacı ile TMT tarafından tehdit edilmeleri, Kıbrıs Türklerinin var olabilmesinin koşulu olarak meşrulaştırılıyordu.

Bozkurtun değindiğimiz destanlar içerisinde üstlendiği simgesel üç temel görevi, Kıbrıs Türklerinin yaşadığı toplumsal koşullar içerisinde geri çağırma sonrasında maddi karşılığına dönüşmüş veya madden cisimleşmiş hale geliyordu.

Bozkurt Destanı içerisinde beliren ata/ana rolündeki bozkurt, Kıbrıs Türkleri için anavatan Türkiye, Oğuz Kağan Destan'ında rehber/yolgösterici bozkurt, Türk Mukavemet Teşkilatı, Ergenekon Destanı'ndaki kurtarıcı bozkurt ise Anavatan Türkiye ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nın bütünlüşmesinde Türk ulusunun kendisi olarak cisimleştiriyordu. Mitsel düşüncenin kaynağı olan metinler, yeni bir tarihin yazıldığı bu coğrafyada, kökenindeki simgesel değerleri güncel anlamlara dönüşüyor, ulusal bilincin toplumsal dokuya yerleşmesini kolaylaştırıyordu. Başta da belirtildiği gibi totemci düşüncenin etkilerinin açıkça görüldüğü metinler, güncel gereksinimlere uygun farklı bir okuma, Kıbrıs Türk köylü kitleleri dikkate alındığında, daha çok kulaktan kulağa aktarılan çeşitli varyantlar şeklinde yeniden kullanıma sokulmakta, bunun başarılmasını sağlayacak mitsel aura korunmaktaydı. Fakat özgün tarihsel koşullar altında zaman içerisinde geçmiş ve bugün ya da mitsel aura ile gerçeklik alanlarını eşitlemeye çalışmak, her birinin kendi özgünlüklerinden sıyrılması anlamına gelmemektedir. Buna karşın mitselleştirme tekniği ile kurulan birlik, geçmişteki ortak anılar ile gelecek arasında bir köprü kurularak, bugüne şekil verecek iletileri

<sup>70</sup>."Sınır tanımı gereği bir topluluğun nerede başladığını ve bittiğini işaretler. Ama böyle bir işaretleme niçin gerekiyor? Bunun basit bir yanıtı şudur: Sınır topluluğun kimliği barındırır ve tıpkı bireyin kimliği gibi toplumsal etkileşimin gerekliliklerinden doğar. Toplulukların birbirlerinden ayrı durdukları veya durmak istedikleri için çizilir sınır. Sınırları çizme tarzı da tamamen söz konusu özgül topluluğa bağlıdır. Ulusal ya da yönetsel sınırlar olabileceği gibi yasal, göreneksel sınırlar da olabilir." Anthony P. Cohen Topluluğun Simgesel Kuruluşu, Çev. Mehmet Küçük, Ankara:Dost yayınları, s.9

<sup>71</sup> Kimlik dışı karşı tanımlanmış iç ve içe karşı tanımlanmış dış olarak ifade edebiliriz.

<sup>72</sup> Yakan Cumalıoğlu, s. 85

oluşturabilmişti. Hipotetik tarih bilinci ile yaratılan kutsama, ezilmekte olan, horlanan bir topluluğun birlik olması ile mutlaka utku kazanacağını, yaşadığı topraklara egemen olacağı inancım ve ilahi adaletin gerçekleşeceği inancımı güçlendiriyordu.

Geçici ara dönem boyunca yaşanan boyun eğiş, hiç bir zaman kabul edilemeyen bir bağımlılık ilişkisi ve büyük bir acıya yol açıyordu: “Üçyüz yılı aşkın bir zaman içinde sahipliğim, efendiliğini, yönetimimi elinde tuttuğun topraklarda bir gün geliyor sıradanlaşıyorsun; sahibi bulunduğun toprak sömürgeleşiyor, yöneten değil yönetilensin artık... Tek söz sahibi sen iken söz hakkın elinden almıyor; bir tek senin bayrağını estirdiği havalarda başka bir bayrak egemen; dün, azınlık bilerek koruduğun insanların bile bayrağı var olmuş, sokaklarında gezerken sen kendi bayrağının ucunu bile göremiyorsun... Yöneten çoğunluk iken, yönetilen azınlıksın.”<sup>73</sup> Sepetçioğlu'nun Kıbrıs Türkleri için 1878 sonrası için betimlediği ruh haline, 630 ile 680 arasında Çinlilerin yönetimine giren Tu-kui'lerde de rastlamaktayız. Halk bu yıllar boyunca devletin düşkünlüğünden ve bağımlı konumundan dolayı acı çekmekteydi. Beyken bağlaşıklık konumuna düşmüşlerdi. Efendiyken uşak olmuşlardı. Kül Tegin Yazıtı devamım şöyle aktarıyor: “Çin kavmi de hilekar, kurnaz olduğu için küçük kardeş büyük kardeşlerin aleyhine kıyam ettiği için, beylerle kavm arasında nifak olduğu için Türk milletinin eskiden beri ülkeli olan ülkesi inkızaza yüz tutmuş. Hakanlık olan hakanını sükûta uğratmış. Çin milletine beylik erkek evladı kul oldu evladını kul eyledi. Pakize kız evladı cariyeye oldu, evladını cariyeye eyledi. Türk beyleri Türk adını atmışlar Çin beylerinin Çince adlarını alarak Çin hakanına itaat etmişlerdir. Elli yıl işlerini güçlerini vermişler.”<sup>74</sup> Ne var ki sonunda mutlaka bir kurtarıcı tarafından, özüne dönerek özgürlüğe kavuşturulacaktı. Çünkü Tanrı, Kül Tegin Yazıtı'nda belirttiği gibi Türk'ten yanaydı. (Düşman)” Türk kavmini öldüreyim, soyunu mahvedeyim; der imiş (ve) mahvetmeye yürür imiş. (Fakat) yukarıda Türk Tanrısı, Türkün mukaddes yeri suyu böyle tanzim etmiş (mukadder eylemiş): Türk kavmi yok olmasın diye, millet olsun diye babam Elteriş hakanı, annem Elbilge hatunu Tanrı Tepesinde tutup yukarı görmüş. Babam hakan on yedi eri ile dışarı çıkmış. (...) Türk türesi bozulmuş olan milleti ecdadımın türesince vücuda getirmiş (...) Tanrının buyruğu için ellileri elsiz koymuş: hakanlıları hakansız komuş, düşmanları muti kılmış. Dizlilere diz çöktürmüş, başlılara baş eğdirmiş.”<sup>75</sup> Kıbrıs Türkleri de birlik içerisinde kurtarıcıları olan Türk ulusuna güvenmeli ve onu beklemeliydiler. “Artık her Kıbrıslı Türk öksüzlük yıllarının geçmişte kaldığına inanmaktadır. “Şimdi o yalnız, tek başına sayısal bakımdan küçücük bir toplum değildir. Ayrılmaz ve kopmaz bir parçası olarak görmekten büyük teselli ve gurur duyduğu ana vatan Türkiye ile (...) kendisine her türlü düşmanlığı reva görenlerle mücadele vereceğinin heyecan ve güvenini hissediyordu.”<sup>76</sup> Günlük olarak yaşanan deneyimler,

<sup>73</sup> Sepetçioğlu, s.6

<sup>74</sup> Orkun, s. 31-2

<sup>75</sup> A.e.s.34-6

<sup>76</sup> Emircan, s.184

sıradan insanlar için artık altta yatan bir yapı veya bir alt metin tarafından gizlice düzenlenmiş gibi görünmekte, yaşamları kutsal bir davanın parçalan haline gelmekteydi. Bireyler eylemlerine artık kişiselleştirilmiş şeyler kaynaklık etmemekte, giderek onlar adına daha fazla düşünen ve daha fazla eyleyen, onları derinden denetleyen bir yapının sadık bir parçasına dönüşmekteydiler. Bunu TMT tarafından ortaya konulan düşüncelerin en ufak bir direnişle karşılanmaması, itirazsız kabullenilip benimsenmesi ile mücadelenin her zaman bütünlük arzemesi<sup>77</sup> en açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Anklavlarla sınırlanmış dar bir mekânın yaşam ritimleri, mitselleştirme ile kazandırılan alışkanlıklar ve birbirini andıran rutinler, insanları az çok homojen düşünceye ve harekete sevk ediyordu. Türk destanlarının doğuşuna kaynaklık eden Orta Asya'daki Türk yaşam tarzı, ulusal bilincin gelişimi ile budar mekânın yaşam ritimlerinin şekillenmesine yardım ediyordu. Kitlelerin anklavlar içerisinde çekilmesi ile ağırlıklı olarak üretimden koparılmalrı ve zorunlu olarak Türkiye'den gelen yardımlara muhtaç olmaları, yokluk içerisinde ve dağılmış bir ulusu yeniden yaşam bulacak şekilde düzenleme görevini üstlenmiş hakanların görevini, kurtarıcı Türk ulusunun üstlenmesi ile yol gösterici TMT'nin yaptığı tüm düzenlemeler ve aldığı tüm önlemler meşru hale geliyordu. Bozkırda bir alanın besleyeceği hayvan sayısı belliydi; kuraklık bu alanı daralttığı gibi, nüfus artışı kavgaları kızıştırıyordu. Bozkırın bu acımasız koşulları insanları at, deve, sığır, kemirici hayvanlar gibi, ne bulursa yemeye zorladığı bilinmektedir. Cengiz Han, çocukluğunda dağ fareleri avlayarak ailesinin geçimini sağlamaya çalışmıştı.<sup>78</sup> Kül Tegin Yazıtı'nda da Bilge Kağan, meşruiyetini devamlı olarak "aç kavmi doyurmaya" bağlar: "Muhteşem bir kavmin üzerine hakan olmadım. İçte aşsız, dışta elbisesiz, korkak ve zavallı bir kavmin üstüne hükümdar oldum. (...) Babamızın ve amcamızın kazandığı milletin adı sanı yok olmasın diye Türk milleti için gece uyumadım. Gündüz oturdum. (...) Bu kadar cehtedip müttehit milleti ateş, su (yani vahdetsiz) kılmadım. Ben kendim hakan olduğumda etraftaki yerlere varmış olan kavim ölü ve birik bir halde yayan ve çıplak olarak geri geldi. (...) Tanrı buyruğu (ve) talim olduğu için kısmetim olduğu için ölecek olan milleti diriltip doğurttum, çıplak kavmi elbiseli, fakir kavmi zengin kıldım, az kavmi çok kıldım. Gayrı (=başka) ülkelerden, gayrı (=başka) hakanlardan daha iyi kıldım."<sup>79</sup> Kitlelerden bu yolla "Türk milleti için gece uyumayan ve gündüz oturmayan" hakanları gibi çalışmaları istenirken, TMT'nin yaptığı tüm düzenlemeler ve aldığı önlemlere sorgusuz sualsiz sadakat göstermelerini sağlayacak bir tarihsel bellek de hazırlanmış oluyordu. Çünkü Türk hakanları gibi, TMT'de çok kötü günler yaşayan halkını terk etmemiş, yardım elini uzatmıştı. Halk "iyi günde de kötü günde de yanımızda olduğunuza göre bizler de sizin izinizdeyiz, yolumuzdayız, el ele vererek bu güçlükleri atlatacak, haklı davamızda başarıya ulaşacağız."<sup>80</sup> diyordu. Bireyler kazanmış oldukları

<sup>77</sup> A.e.s.158

<sup>78</sup> Avcıoğlu, s.324

<sup>79</sup> Orkun, s. 41-3

<sup>80</sup> Küçük, s.192.

ulusal bilinç aracılığı ile kendilerine ait, özgün bir düşünce ve davranış biçiminin gelişmesine, kendilerini diğerlerinden ayıran özelliklerin oluşmasına çaba sarf etmeye başladılar. Türklerde halkını doyuran kağanların kudret kazanması gibi, açlığın çaresini topluca aramak, zor durumda komşuya yardım etmek de bir gelenekti.<sup>81</sup> Kıbrıs Türkleri de saldırılardan kaçanlara evlerini açıyor, onları doyuruyordu. Aralık 1963'ten sonra evlerini terk etmek zorunda kalan Lapta Türkleri, Fota köyündekiler paylaşım evlerine götürmekle<sup>82</sup> adeta bu geleneği yeniden canlandırıyorlardı. Ne var ki yüzyıllar boyunca Rumlarla birlikte yaşamın sonucu gelişen benzerlikler, iki toplum arasındaki farklılıklar törpülediği oranda uluslaşma çabası güçleşmekteydi. İradi çaba, iki toplum arasındaki benzerlikleri ya görmemezlikten geliyor ya da farklılıklar üzerine vurgu yaparak anlamı güçlendirmeye çalışıyordu. Farklılaşma bilinci olarak adlandırabileceğimiz bu durum, toplumun yaşam biçimini diğer kültürlerden özellikle de Rumlardan ayırık ve değişik bir tarzda kurmaya yönlendiriyor, buna muhalefet edecek odakları sınırlandırıyor veya dışlıyordu. TMT'nin Kıbrıs Türk toplumu üzerinde iktidarını pekiştirmesi ile "Kıbrıs Türk toplumunun demokrasi kültüründe ileri adımlar attığı bu çağdaşlaşma dönemi,(...) kendisine muhalefet edecek demokrat unsurlara karşı ilk terör dalgasını uygulaması ile kesintiye uğramış ve (...) demokrasi güçleri sindirilmişti. TMT'nin ayrılıkçı ve söven görüşlerine, eylemlerine karşı çıkan demokratların bir kısmı öldürülüp yaralanırken, tehdit altında olanlar da çareyi adadan ayrılmakta bulmuşlardı."<sup>83</sup> Kül Tegin Yazıtı'nda Bilge Kağan, türesini bilmeyenlere ve kağanlarına itaat etmeyenlere karşı uyanış, TMT'nin türeyi bozanlara ve itaat etmeyenlere karşı takındığı tutumuna da meşruiyet sağlıyordu: "Ey Türk, Oğuz Beyleri, işidin:

Yukarıda Tanrı (=gök) basmasa, aşağıda yer delinmese Türk milleti ülkeni, türeni kim bozar? Ey Türk kavimi kendine dön! Seni itaatın için yükseltmiş olan bilge hakanın imiş. İyi (ve) müstakil ülkene karşı kendin yanıldın, fena hareket ettin."<sup>84</sup> Diğer taraftan da bir ulusun parçası olduğu savlanan topluluk kökenini keşfettiği oranda da kendi üyeleri arasında dil, din, tarih, edebiyat, sanat, örf ve adetlerindeki ortaklığı, benzerliği güçlendiren toplumsal bir pratiğe dönüşüyordu. David Brown, Çağdaş ulusalcılık adlı çalışmasında, ulusalcılığın bir içgüdüye, bir çıkara veya bir ideolojiye bağlanan üç kavramsal dilinden söz ettikten sonra genellikle her bir dilin farklı bir kimliği ifade ettiğine değinir.<sup>85</sup> Örneğin birincisi genellikle kabilecilik geleneğinin hâkim olduğu az gelişmiş toplumlarda, içgüdüsel olarak başlangıca ilişkin bir kimliğin oluşturulmasına ile ilişkilidir. Duygusal sadakat sabitlemiş bir kimlik ve içgüdüye dayanır. Politik olarak inşa edilmiş bir mit üzerine yapıcı bir ideoloji tarafından inşa edilen ulusalcılık ise gerçekliğin bir ideolojik süzgeçten geçirilerek

<sup>81</sup> Bahaeddin Ögel, Türklerde Devlet Anlayışı-13. Yüzyıl Sonlarına Kadar, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1982.S. 138-42

<sup>82</sup> Esat Faik Muhtaroğlu, Kıbrıs Türk'ü Budur İşte.Lapta, 2005,s.59-63

<sup>83</sup> Ahmet An, «Sivilleşme ve Kıbrıs Türk Toplumunu», Başka Düşünce Dergisi-2, Eylül 1995,s.23

<sup>84</sup> Orkun,s. 39-40

<sup>85</sup> Davir Brown, Contemporary Nationalism, Londra: Routledge, s.4-30

oluşturulduğunu düşünür. Ortak çıkarın akılcı bir kavrayış ile farkına varıldığını öne süren durumsal ulusalcılık dilinden farklı olarak, Kıbrıs Türk ulusalcılığının gelişiminde daha çok siyasi ve askeri seçkinlerin ideolojik seçimleri ile köylü kitlelerinin çoğunluğunu oluşturduğu halk tabakalarının ise içgüdüsel ve başlangıca ilişkin bir kimliğin destanlar yardımı ile canlandırılması ile katıldıklarını söyleyebiliriz.

## KAYNAKLAR

- An Ahmet; Kıbrıs Nereye Gidiyor?, (2002),İstanbul: Everest yayınları.
- ....., «Sivilleşme ve Kıbrıs Türk Toplumu», (Eylül 1995),Başka Düşünce Dergisi-2.
- Avcıoğlu, Doğan, Türklerin Tarihi, İstanbul: Tekin Yayınevi.1985.
- Beratlı, Nazım, Kıbrıs Türklerinin Tarihi, Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınlan. 1995.
- Borgolte, Michael, «Avrupa'dan Hikayeler ve Troia- Ortaçağ'daki Mit»,Çev.S.Bulgurlu.2001.
- Düş ve Gerçek -Troia, İstanbul, Homer.
- Brown, Davir, Contemporary Nationalism, Londra: Routledge, 2002 Cohen, Anthomy P.; Topluluğun Simgesel Kuruluşu, Çev. Mehmet Küçük, Ankara:Dost Yayınları. 1999.
- Cumaloğlu, Yakan, «Türk Milletinin Teşkilatlanma Kabiliyeti ve KKTC'nin Temelindeki. Harç Türk Mukavemet Teşkilatı»,Rauf Denктаş'a Armağan, Ankara: Turan Kültür Vakfı. 2000.
- Çakın, Eren; Bağışkan, Tuncer; (1966), «Baf Yöresinden Üç Efsane», Halkbilim-48, Lefkoşa, 2000
- Denктаş, Rauf.R., 12'e 5 Kala Kıbrıs, Ankara.
- Divitçioğlu, Sencer,Oğuz'dan Selçuklu'ya-Boy, Konat ve Devlet, İstanbul: YKY. 2000.
- Eagleton, Terry, Estetiğin İdeolojisi, Çev. Bülent Gözkan v.d., Ankara:Doruk Yay.t.y.
- Emircan, Mehmet S, Kıbrıs Türk Toprağıdır, Ankara: Türkar Yayınları. 2000.
- Erhat, Ezra, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Ersanlı, Büşra, İktidar ve Tarih, İstanbul: İletişim Yayınları. 2000.
- Eski Ahit
- Foley, Charles, Legacy of Strife, Baltimore: Penguin. 1964.

- Freud, Sigmund, Dinin Kökenleri-Totem ve Tabu, Çev. Selçuk Budak, Ankara: Öteki yayınları. 1955.
- Güngör, Erol, Kültürel Değişim ve Milliyetçilik, İstanbul: Ötüken Yayınları. 1980.
- Güngör, Harun, Küçük, Abdurahman; Asya'dan Anadolu'ya Taşınanlar, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. 1997.
- Güngör, Önder, Gelasius'un Kılıçları, İstanbul: Sarmal yayınları, 2000.
- Halkın Sesi, 7 Mayıs, 1957
- Halkın Sesi, 5 Ağustos 1958
- Halkın Sesi, 25 Şubat 1959.
- Hançerlioğlu, Orhan, Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitapevi. 1982.
- Kızılyürek, Niyazi, Milliyetçilik Kısacında Kıbrıs, İstanbul: İletişim yayınları. 2002.
- Kramer, S.N., Tarih Sümer'de Başlar, çev. Muazzez İlmiye Çığ, Ankara: Türk Tarih Kurumu. 1995.
- Küçük, Fazıl, Mücadelemizin Görkemli Günleri, Yayına Hazırlayan: Çiler İncili, Derleyen. Altay Sayıl, Lefkoşa, t.y.
- Kurban, İklil, Yaşlı Tarihin Yankısı Bulgar-Tatar Tarihi ve Medeniyeti, İstanbul: Ad Kitapçılık. 1998.
- Levi-Strauss, Claude, Yaban Düşünce, Çev. Tahsin Yücel, İstanbul: YKY. 1993.
- Muhtaroglu, Esat Faik, (Kıbrıs Türk'ü Budur İşte. Lapta. 2005.
- Musollini, Benito, Faşizm, İstanbul, Bedir yayınları. 1966.
- Orkun, Hüseyin Namık, Eski Türk Yazıtı, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları. 1987.
- Öğel, Behaeddin, Türk Mitolojisi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. 1971.
- Türklerde Devlet Anlayışı-13. Yüzyıl Sonlarına Kadar, Ankara: Başbakanlık Basımevi. 1982.
- Robards, B., The Medieval Knight at War, Londra, Tiger Books. 1997.
- Roux, Jean-Paul; Orta Asya-Tarih ve Uygarlık, Çev. Lale Arslan, İstanbul: Kabalcı Yayınevi. 2001.
- Sadrazam, Ejdan, Kıbrıs Toplumsal Kuruluşu'nun Tarihsel Gelişimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 1993.

- Sadrazam, Halil, «Türk Mukavemet Teşkilatı» İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Tarih-Kıbrıs Sorunu Cilt II, Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi. 2000.
- Samani, Meltem Onurkan, «Kıbrıs Türkleri Açısından Türkiye'nin Kıbrıs Sorunu'na Müdahil Olma Süreci ve Önemi», 3.Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, Mağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi. 2000.
- Sepetçioğlu, M.Necati; Karşılaştırmalı Türk Destanları, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1995.
- Serter, Vehbi Zeki, Kıbrıs Tarihi, Lefkoşa:Halkın Sesi. 1979.
- Sorel, George, Reflections on Violence, Colier Books. 1950.
- Togan, Cemal,, «19 Mayıs'ta Kıbrıs Türkleri», Bozkurt Gazetesi. 19 Mayıs 1952.
- Uraz, Murat,, Türk Mitolojisi, İstanbul:Düşünen Adam Yayınları.1994.
- Yardımcı, Mehmet, Destanlar, İzmir: Kanyılmaz Matbaası.1999.
- Yolak, Seyit, 1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri, Lefkoşa: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. 1989.